

Vragenboekje

Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen; het examen bestaat uit 26 vragen en een vertaalopdracht. Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Gesprek tussen Nestor en Telemachus

regel 193 ἀκούετε νόσφιν ἔδοντες

1p **1** Noteer de naam van de plek waar dit gebeurd is.

1p **2** Met κείνος in regel 195 en κείνος in regel 197 worden achtereenvolgens bedoeld:

- A Aegisthus, Aegisthus
- B Aegisthus, Orestes
- C Orestes, Aegisthus
- D Orestes, Orestes

In de regels 193-198 schetst Nestor een situatie die vergelijkbaar is met de situatie op Ithaca.

1p **3** Citeer uit de regels 202-209 het Griekse woord dat in de situatie op Ithaca inhoudelijk vergelijkbaar is met Αἴγισθον (regel 198).

Regel 199 φίλος

Als vocativus zou Homerus ook φίλε kunnen gebruiken.

2p **4** Leg uit waarom hij dat op deze plaats in het vers niet heeft gedaan. Ga bij je antwoord in op zowel φίλε als φίλος.

Regel 203-204 καὶ οἱ Ἄχαιοι οἴσουσι κλέος εὐρὸν καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδήν

Nestor voorziet zulke gevolgen ook, wanneer Telemachus actie gaat ondernemen.

1p **5** Citeer uit de regels 193-200 het Griekse tekstelement waarin hij dat duidelijk maakt.

Regel 218

2p **6** Leg uit waarom je hier kunt spreken van dramatische ironie.

Regel 201 en regel 225 zijn voorbeelden van formules zoals ἀοιδοί die gebruikten.

2p **7** a. Leg uit wat in dit verband met formules wordt bedoeld.
b. Leg uit wat het praktische voordeel voor de ἀοιδοί was om dergelijke formules te gebruiken.

1p **8** Op welk verzoek van Nestor reageert Telemachus in de regels 226-228 helemaal niet? Beantwoord de vraag door het noteren van de desbetreffende regelnummers.

In regel 230 reageert Athene verwijtend op de woorden van Telemachus uit het voorafgaande.

1p **9** Leg op basis van het vervolg uit wat Athene Telemachus precies verwijt.

Tekst 2 Odysseus en Telemachus doden de vrijers

Vanaf regel 9 past Homerus vertraging toe.

2p **10** a. Noteer het nummer van de laatste regel van de vertraging.
b. Leg uit waarom je kunt spreken van vertraging in de betreffende regels. Ga bij je antwoord in op de inhoud van de Griekse tekst.

Regel 18 βλημένου

Sommige uitgevers van de tekst hebben βλημένου veranderd in βλημένω.

2p **11** Leg uit op grond van welk argument ze voor βλημένω hebben gekozen.

Regel 27 Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι

κακῶς wordt door Homerus bijna nooit in een ethische betekenis gebruikt, maar heeft vrijwel altijd betrekking op de voor- of nadelen die een handeling voor een persoon heeft.

1p **12** ■ Welke van de volgende drie vertalingen geeft κακῶς, in het licht van bovenstaande opmerking, het best weer?

- A Vreemdeling, mannen schieten is een gevaarlijke sport! (*J. van Gelder*)
- B Vreemdeling, schieten op mensen is erg! (*H.J. de Roy van Zuydewijn*)
- C Vreemdeling, wat schandalig! Schieten op mensen. (*I. Dros*)

1p **13** □ Leg op basis van οὐκ ἐθέλοντα (regel 31) uit dat de vrijers de woorden van Odysseus in de regels 5-7 niet goed hebben begrepen.

In regel 34 wordt Odysseus terecht πολύμητις genoemd. Hij heeft de strijd tegen de vrijers namelijk zorgvuldig en slim voorbereid. Dit blijkt uit de regels 21-33.

1p **14** □ Leg dit uit.

Penelope heeft eerder in de Odyssee aan Eurymachus verteld wat Odysseus tegen haar zei, toen hij naar Troje vertrok:

“Leg hier in huis veel zorg aan de dag voor mijn vader en moeder, zoals je nu doet en meer zelfs, wanneer ik eenmaal ver weg ben. Maar nadat je je zoon tot volwassen man hebt zien groeien, trouw dan met hem die je daartoe verkiest en ga het paleis uit.”

Odyssee 18, 267-270

2p **15** □ Leg uit in welk opzicht het verwijt dat Odysseus de vrijers maakt in regel 38 in strijd is met wat hij tegen Penelope heeft gezegd toen hij naar Troje vertrok. Ga bij je antwoord in op zowel regel 38 als op het hierboven gegeven citaat.

De verteller geeft in de regels 31-41 een eigen oordeel over de vrijers.

1p **16** □ Citeer het desbetreffende Griekse woord.

Tekst 3 Odysseus en Penelope herenigd

Regel 93 τάφος δέ οἱ ἦτορ ἴκανεν

1p **17** □ Citeer het Griekse tekstelement uit het vervolg (t/m regel 110) dat hiermee inhoudelijk overeenkomt.

Regel 106-107 οὐδέ t/m ἐναντίον

Penelope overdrijft in deze regels. Dit blijkt uit een Grieks tekstelement uit de regels 85-96.

2p **18** □ Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 113 μητέρ'

1p **19** □ Citeer het Griekse tekstelement uit het vervolg (t/m regel 120) dat hiermee een tegenstelling vormt.

Vergelijk de volgende twee vertalingen van de regels 118-120:

1 Want als een man slechts één van zijn medebewoners gedood heeft en hij maar weinig vrienden bezit die achter zijn zaak staan, neemt hij de vlucht en verlaat zijn eigen land en familie.

H.J. de Roy van Zuydewijn

2 Menigeen ziet zich genoodzaakt, al heeft hij slechts één man gedood die niet veel beschermers heeft, zijn verwanten en vaderland in de steek te laten en op de vlucht te gaan.

O. Damsté

In deze vertalingen is sprake van een verschillende interpretatie van ᾄ in regel 119.

2p **20** □ Leg dit uit en ga bij je antwoord in op beide vertalingen.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Regel 121 ἔρμα πόλιος

- 1p **21** Citeer het Griekse tekstelement uit het voorafgaande waarmee ἔρμα πόλιος een tegenstelling vormt.

Op grond van de regels 118-120 zou je in de regels 121-122 (t/m εἰν Ἴθάκη) een bepaalde conclusie verwachten. Deze conclusie ontbreekt echter.

- 1p **22** Formuleer in eigen woorden de onuitgesproken gebleven conclusie.

De woorden van Odysseus in de regels 113-122 vallen in twee delen uiteen. Het tweede deel wordt gemarkeerd door een ringcompositie.

- 2p **23** Citeer de twee Griekse tekstelementen die de ringcompositie afbakenen.

- 2p **24** a. Waardoor herkent naar de mening van Odysseus (in de regels 113-122) Penelope hem niet? Beantwoord de vraag door het noteren van het desbetreffende regelnummer. Uit het vervolg (niet in Tekst 3 opgenomen) blijkt een andere factor voor de herkenning doorslaggevend te zijn.
b. Wat blijkt de doorslaggevende factor te zijn? Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je antwoord op je kennis van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Tekst 3 en tekst 4

De setting waarin Penelope en Odysseus elkaar in Tekst 4 ontmoeten na de vrijermoord komt grotendeels overeen met die in Tekst 3.

Tekst 3, regel 89 ἐν πύρῳ ἀγῆ

- 2p **25** a. Citeer het tekstelement uit Tekst 4 dat hiermee inhoudelijk overeenkomt. Tekst 4, regel 1-2 zijn vermomming in bedelaarslompen
b. Citeer het Griekse tekstelement uit Tekst 3, regel 85-95 dat hiermee inhoudelijk overeenkomt.

De gedachten van Penelope over de vreemdeling zijn in Tekst 3 en Tekst 4 geheel verschillend.

- 2p **26** Leg dit uit en ga bij je antwoord in op beide teksten.

Tekst 5

Bestudeer Tekst 5 met de inleiding en de aantekeningen.

- 38p Vertaal de regels 26 t/m 43.

Einde